

1. PAMATJĒDZIENI. TERMINI. DEFINĪCIJAS. STANDARTI, VADLĪNIJAS

Kas ir novadpētniecība?

Iepazīstoties ar jēdziena “novadpētniecība” skaidrojumiem dažādos informācijas avotos¹, izkristalizējas galvenie un svarīgākie novadpētniecības aspekti:

✓ Novadpētniecība ir vispusīga lokālu teritoriju jeb nelielu ģeogrāfisku apgabalu (novada, ciema, pagasta, pilsētas, apkaimes, apvidus, kādas nelielas vietas u. t. t., turpmāk – novada) izpēte, pētījumu un materiālu kopums par novadu un zinātne par novada pētniecību.

✓ Novadpētniecība aptver visu iespējamo vietējās dzīves aspektu izpēti visdažādākajās dzīves jomās un saistīta ar daudzām kultūras un zinātņu nozarēm: novada vēsture, ģeogrāfija, vide un ainava, ģeoloģija, daba, sociālā, politiskā, kultūras un ekonomiskā dzīve, izglītība, māksla, mūzika, arhitektūra, etnogrāfija, kultūras pieminekļi, ievērojami novadnieki, iedzīvotāju sadzīve, paražas, folkloru u. t. t.

✓ Novadu pēta visās trijās laika dimensijās: pagātnē, tagadnē un nākotnes perspektīvā.

Jēdziena “novads” skaidrojums:

✓ ģeogrāfiska, etnogrāfiska vai administratīvi teritoriāla vienība, kas mazāka par valsti;

✓ nosacīta teritoriāla vienība, kuru var izdalīt pēc dažādām pazīmēm:

- pēc kultūrvēsturiskajām īpatnībām (Latvijas kultūrvēsturiskie novadi: Kurzeme, Zemgale, Vidzeme, Sēlija, Latgale);

- pēc administratīvi teritoriālā iedalījuma;²

- kādas administratīvi vai vēsturiski izveidotas vienības – mikrorajoni, apkaimes (Vecrīga, Jugla).

Angļu valodā novadpētniecības darba apzīmēšanai tiek izmantoti divi atšķirīgi termini³:

• **‘Local history’** (vietējā vēsture, novada vēsture, arī novadpētniecība) – novada vai nelielas vietas vēstures izpēte. “Novadpētniecība ir vietas atmiņa.” saka Karola Kemmena (*Carol Kammen*) grāmatā par vietējo vēsturi “On doing local history”⁴. Novadpētniecība ir sabiedrības kopīgās atmiņas.

• **‘Local studies’** (novadpētniecība) – kompleksa novada izpēte pagātnē, tagadnē un nākotnes perspektīvā. Šis termins ietver gan vēsturisko dimensiju jeb novada vēstures pētīšanu, atspoguļojot vietējās kopienas izcelsmi, dzīvi pagātnē un vēsturisko attīstību, gan mūsdienu notikumu fiksēšanu un skatu nākotnē.

Tomēr praksē šie divi jēdzieni ne vienmēr tiek viennozīmīgi nošķirti: reizēm tie tiek izmantoti kā sinonīmi, bieži vien terminu ‘local history’ lieto ‘local studies’ vietā.

Mūsdienu bibliotēku novadpētniecības darbā aktuāla ir kompleksa novada izpēte: pagātnē, tagadnē un nākotnes perspektīvā visās zinātņu nozarēs. Vēsture joprojām ir dominējošā nozare

¹ Akadēmiskā terminu datubāze “AkadTerm”; bibliotēku un informācijas zinātnes vārdnīca “ODLIS” (https://products.abc-clio.com/ODLIS/odlis_1); Library Association Local Studies Group. Local Studies Libraries : Library Association guidelines for local studies provision in public libraries. Second edition. London : Library Association Publishing, 2002. ISBN 185604, [1.] lpp.; Sallinne Inta. Bibliotēku novadpētniecības darbs: prezentācija, npublicēts materiāls. 2012. gada 29. marts.

² 2020. gada 23. jūnijā spēkā stājies Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likums (<https://likumi.lv/ta/id/315654-administrativo-teritoriju-un-apdzivoto-vietu-likums>), kas nosaka, ka Latvijas Republiku iedala valstspilsētu pašvaldību teritorijās un novadu pašvaldību teritorijās. Novada teritorijas iedala pilsētās un pagastos.

³ *Local studies collection management*. Edited by Michael Dewe. [England]: Ashgate, 2002. P. 1-2. ISBN 0566083655.

⁴ Kammen, Carol. *On doing local history*. 3rd ed. Lanham : Rowman & Littlefield, [2014]. P. 1. ISBN 9780759123694.

bibliotēku novadpētniecības krājumos, taču nozīmīgu darbu bibliotēkas iegulda arī mūsdienu un nesenās pagātnes⁵ dokumentēšanā, piemēram, veicot novadpētniecisku publikāciju no laikrakstiem un citiem medijiem analītisko bibliografēšanu. Uzmanība pievēršama arī novada nākotnes redzējumam, piemēram, novada attīstības plāniem.

Latvijas bibliotēku novadpētniecības darba vadlīniju 16. punktā noteikts:

Komplektējami arī materiāli par mūsdienām un neseno pagātņi, lai fiksētu un saglabātu vietējās sociālās, ekonomiskās un kultūras aktivitātes un sasniegumus.

Bibliotēku novadpētniecība.

Pamatojoties uz to, ka novadpētniecība balstās vietējās vēstures avotos, kā arī to, ka atšķirība starp “lielo” vēsturi un novadpētniecību nav konceptuāla, bet vien saistīta ar ģeogrāfisko mērogu, novadpētniecība tiek uzskatīta par vēstures zinātnes nozari (formālajā Latvijas zinātņu klasifikatorā uz to gan nav tieši norādīts: MK noteikumos Nr. 49 “Noteikumi par Latvijas zinātnes nozarēm un apakšnozarēm” kā zinātnes nozare ir noteikta “Vēsture un arheoloģija”, pie apakšnozarēm minētas “Citas vēstures un arheoloģijas apakšnozares”, tieši neminot novadpētniecību.) Tomēr svarīgs novadpētniecības aspekts ir tās starpdisciplinārais raksturs – ar to profesionāli nodarbojas gan muzeji, gan bibliotēkas.

Bibliotēku novadpētniecība ir daļa no profesionālās novadpētniecības, kuru veic bibliotēkās atbilstoši bibliotēkas misijai un uzdevumiem, izmantojot galvenokārt bibliotēkas darba metodes. Bibliotēku novadpētniecība ir bibliotēkas apkalpojamās teritorijas (novada, apkaimes) vispusīga izpēte. Bibliotēku novadpētniecības darba pamats ir novadpētniecības literatūra.⁶

Bibliotēku **novadpētniecības mērķis** ir nodrošināt kvalitatīvas (objektīvas, ticamas) novadpētniecības informācijas pieejamību par bibliotēkas apkalpojamo teritoriju (novadu, apkaime, reģionu).⁷

Ilgu laiku bibliotēku nozarē pastāvēja šaubas par termina ‘novadpētniecība’ lietošanas piemērotību, apzīmējot bibliotēku novadpētniecības darbu. Tam pamatā bija uzskats, ka bibliotekārs neveic pētniecību, bet gan tikai vāc, krāj, glabā, sistematizē novadpētniecības materiālus un nodrošina to pieejamību – tā teikt, tikai ‘sagatavo augšni’ pētniecībai. Taču 2016. gada 9. jūnijā Latvijas Nacionālajā bibliotēkā notikušajā bibliotēku novadpētniecības ekspertu paneļdiskusijā, kurā tika apspriesta arī novadpētniecības terminoloģija, tika nolemts, ka termins ‘novadpētniecība’ tomēr

⁵ “Nesenā pagātne” ir aptuvenš apzīmējums laika posmam, kas nevienā historiogrāfijas tradīcijā nav tieši definēts. Parasti uzskata, ka par neseno pagātņi var saukt to vēstures posmu, kas ir jaunāks par 50 gadiem kopš attiecīgā notikuma brīža. Citiem vārdiem, vēsture sākas tikai tad, kad kopš pētāmajiem notikumiem ir pagājuši vismaz 50 gadi. Šāds iedalījums ir formāls, taču palīdz organizēt pētniecību. “Nesenā pagātne” kopumā ir tas vēstures periods, kura aculiecinieki un notikumu dalībnieki lielākoties ir mūsu vidū, un atceras šo “neseno pagātņi” kā pieauguši cilvēki atceras kādu savas dzīves daļu. Par neseno pagātņi tāpat būs salīdzinoši vairāk aculiecinieku liecību, kuras iespējams pārbaudīt, uzdotot jautājumus pašiem dzīvajiem aculieciniekiem. Viņu stāstītais būs mutvārdu vēstures avots. 50 gadu robežu izmanto arī pieminekļu aizsardzībā kā kritēriju tam, vai mākslas darbs vai ēka var pretendēt uz pieminekļa statusu (vai šo objektu ir iespējams adekvāti novērtēt). Vācu valodā “neseno pagātņi” sauc par *die Zeitgeschichte*, angļu – *contemporary history*, tāpat laikmetīgā vēsture, nesenā vēsture, krievu valodā – *современная история*. Avots: Mintauris, Mārtiņš. *Komentāri bibliotēku novadpētniecības darba izdevumam* [tiešsaiste]. E-pasta ziņojums. 2020. gada 7. decembris.

⁶ Salline, Inta. Bibliotēku novadpētniecības darba galvenie virzieni un metodika. *No: Rīgas Centrālās bibliotēkas Gadagrāmata 2009*. Rīga : Rīgas Centrālā bibliotēka, 2011. 92. lpp.

⁷ Руководство по краеведческой деятельности центральной библиотеки субъекта РФ. Подготовлено Постоянным комитетом секции “Краеведение в современных библиотеках» Российской Библиотечной ассоциации. Принято на Всероссийском Библиотечном конгрессе (XXII Ежегодной конференции РБА). Красноярск, 18 мая 2017 г. Pieejams: http://www.rba.ru/content/about/doc/ruk_kraev.pdf

lietojams arī bibliotēku darba kontekstā. Galvenais arguments – ikviens bibliotekārs, kurš nodarbojas ar novadpētniecību, uzskatāms par pilntiesīgu pētnieku, jo bibliotekāri izzina novadu ar bibliotekārā darba formām un metodēm.⁸ Ikdienas praktiskā darba – novadpētniecības krājuma veidošanas – svarīgs priekšnoteikums ir vietas, cilvēku, pagātnes un tagadnes notikumu izpēte. Tā nepieciešama arī izstāžu veidošanā, materiālu sistematizēšanā, autoritatīvo ierakstu veidošanā, avotu izcelsmes vietas un laika noteikšanā, tajos minēto datu un faktu drošticamības izvērtēšanā u. t. t. Turklāt atsevišķos gadījumos novadpētniecības bibliotekāri veic arī akadēmisko pētniecību. Bibliotēku nozarē ļoti daudz diskutēts par to, vai un ciktāl bibliotekāram jāpiedalās novada vēstures izpētē. Viens viedoklis ir, ka pētniecība ir vēsturnieku, muzeju un arhīvu speciālistu darba lauks, bet bibliotekāra uzdevums ir tikai nodrošināt resursu bāzi pētniecībai (komplektēt, glabāt, nodrošināt informācijas pieejamību, pārzināt informācijas avotus un to meklēšanas iespējas un rīkus, sniegt uzziņas). Otrs viedoklis ir pretējs – pētniecība ir nozīmīga bibliotēku novadpētniecības darba daļa, jo pētniecības gaitā notiek materiālu padziļināta izvērtēšana, novērstas faktu kļūdas, atklāti jauni fakti, materiāli, avoti, rodas dziļāka izpratne par pagātnes norisēm, tiek izstrādāti jauni novadpētniecības dokumenti. Pētniecību bibliotēkās nevajadzētu pilnībā izslēgt, tomēr jāņem vērā bibliotēkas kapacitāte un iespējas, bibliotekāra izglītība un profesionālā kvalifikācija, tas, vai konkrētajā apvidū ir kāda cita institūcija (visbiežāk – muzejs), kura pienākumos ietilpst pētniecība. Nereti bibliotēka ir vienīgā kultūras iestāde novadā vai pagastā un šajā gadījumā bez bibliotekāru pētnieciskā darba daudzi materiāli aizietu zudībā un bibliotekārs ir vienīgais, kas var sagatavot publikācijas, piedāvāt apkopojošus materiālus saistošā veidā. Dažādās bibliotēkās atšķirsies pētniecības plašums un dziļums (piemēram, zinātniskajā bibliotēkā iespējams daudz plašāks un dziļāks pētniecības darbs nekā mazā pagasta bibliotēkā). Taču tas nenozīmē, ka nelielas tuvējās bibliotēkas krājumā nevarētu atrasties pētniecībai interesanti un nozīmīgi materiāli. Uzsverams gan, ka novadpētniecības bibliotekāra pamatuzdevums ir un paliek novadpētniecības resursu veidošana, pieejamības nodrošināšana un popularizēšana, piesaistot profesionālus pētniekus bibliotēkas novadpētniecības materiālu un vietējās vēstures izpētei, nevis akadēmiskā pētniecība.

Bibliotēkas darbā ar jēdzienu “novads” nosacīti apzīmē bibliotēkas apkalpes teritoriju. Piemēram, pilsētas bibliotēkas “novads” ir šī pilsēta vai kāda tās daļa, bet pagasta bibliotēkas novads ir pagasts. Bibliotēkas novads aptver apkalpojamās teritorijas tagadējās un vēsturiskās robežas.⁹ Tādēļ gadījumos, kad administratīvi teritoriālo reformu rezultātā novadu robežas un pat nosaukumi mainījušies, novadpētniecības dokumentus iesakāms turpināt komplektēt saskaņā ar jaunajām robežām, bet saglabāt visu līdz šim savākto, jo tas attiecas uz novada vēsturi. Novadpētniecības bibliotekāram ir jāpārzina bibliotēkas novada izmaiņas laika gaitā (kurā novadā no kura līdz kuram laikam tā bijusi), bibliotēkā vēlams glabāt arī atbilstošo periodu kartes. Robežu izmaiņu gadījumos jo īpaši svarīgi ir novadpētniecības darbu koordinēt un kooperēt ar kaimiņu bibliotēkām.

Reizēm bibliotēku darba praksē novada robežas tik formāli netiek ievērotas: novada jēdziens tiek gan paplašināts, gan sašaurināts, ievērojot visu novadā esošo bibliotēku intereses un citus faktorus. Bieži vien novadpētniecības darbā nevar aprobežoties ar novada esošajām vai līdzšinējām teritorijām, jo vēstures procesu izpratnei svarīgs vēsturiskais konteksts – tādēļ aptverama visa teritorija, kuru skārušas vēsturiskas izmaiņas.

Normatīvā bāze.

Saskaņā ar Starptautiskās bibliotēku asociāciju un institūciju federācijas (*International Federation of Library Associations and Institutions, IFLA*) publisko bibliotēku pakalpojumu vadlīnijām “*IFLA*

⁸ Plašāk par terminoloģisko diskusiju: Krasovska, Marlēna. Bibliotēku novadpētniecības ekspertu paneldiskusija Latvijas Nacionālajā bibliotēkā. *Latvijas Bibliotēku portāls* [tiešsaiste]. 2017, 13. janv. [skatīts 2021. g. 21. aprīlī]. Pieejams: <https://www.biblioteka.lv/biblioteku-novadpetniecibas-ekspertu-paneldiskusija-latvijas-nacionalaja-biblioteka/>

⁹ *Es daru tā*: Novadpētniecības darbs tautas bibliotēkā, 1996, B [laid.]. 5.–6. lpp.

public library service guidelines”¹⁰ publiskā bibliotēka ir viena no svarīgākajām vietējām institūcijām, kas vāc, saglabā un popularizē vietējās kultūras mantojumu:

“Publiskajai bibliotēkai jābūt vienai no galvenajām vietējās sabiedrības institūcijām, kas vāc, saglabā un nodrošina publicitāti vietējās kultūras sasniegumiem, izmantojot visdažādākos paņēmienus: novadpētniecības materiālu apkopošana, izstādes, atmiņu vakari, stāstu stāstīšana, vietējās informācijas publicēšana, vietējai tematikai veltītu interaktīvu programmu izveide. Vietās, kur svarīgs sazināšanās līdzeklis ir mutvārdu tradīcijas, publiskajai bibliotēkai jāveicina to saglabāšana un pilnveidošana.”¹¹ un “Publiskā bibliotēka ir īpaši atbildīga par vietējās informācijas vākšanu un tās pieejamību. Publiskā bibliotēka vienlaikus darbojas arī kā pagātnes atmiņu krātuve, vācot, saglabājot un nodrošinot pieeju materiāliem par sava novada vēsturi un ievērojamām personām.”¹²

Šajās vadlīnijās arī uzsvērts, ka svarīga publiskās bibliotēkas loma ir veidot un uzturēt kopienas kultūras identitāti.¹³

“Bibliotēku likumā” noteikta bibliotēku funkcija uzkrāt, sistematizēt, katalogizēt, bibliografēt un saglabāt pasaules kultūras mantojumu – iespieddarbus, elektroniskos izdevumus, rokrakstus un citus dokumentus, kā arī nodrošināt tam publisku pieejamību un izmantošanu. Tā kā vietējais kultūras mantojums ir nacionālā un pasaules kultūras mantojuma sastāvdaļa, secināms, ka novadpētniecības darbs ir viena no bibliotēku pamatfunkcijām.¹⁴

Arī *IFLA* Globālās vīzijas ziņojuma kopsavilkumā viena no desmit svarīgākajām atziņām: “Bibliotēkas ir pasaules atmiņas sargi. Bibliotēkas ir galvenās pasaules dokumentārā mantojuma krātuves, kas sargā šajā mantojumā ietvertās idejas un radošumu. Bibliotēkām ir unikāla loma saglabāt un nodrošināt zināšanas nākamajām paaudzēm.”¹⁵

Latvijas bibliotēku novadpētniecības darbs organizējams saskaņā ar “Latvijas bibliotēku novadpētniecības darba vadlīnijām” (turpmāk – LBNDV).¹⁶ Vadlīnijas ir rekomendējošas, ņemot vērā atšķirīgos bibliotēku tipus, vietu un lomu Latvijas bibliotēku sistēmā, bibliotēku unikālos vietējos apstākļus, lietotāju vajadzības, materiāli tehniskās un finansējuma iespējas, un citus faktoros.

Novadpētniecības personāls bibliotēkā.

Novadpētniecības bibliotekārs – bibliotekārs, kurš ir specializējies novadpētniecībā un veic novadpētniecības darbu bibliotēkā.

LBNDV noteikts, ka **novadpētniecības bibliotekāram jābūt kvalificētam bibliotekāram**¹⁷. Papildus **novadpētniecības bibliotekāram nepieciešamas arī vispusīgas zināšanas par novada**

¹⁰ *IFLA public library service guidelines*. Edited by Christie Koontz and Barbara Gubbin. 2nd, completely rev. ed. Berlin ; New York : De Gruyter Saur, c2010. xii, 149 p. IFLA publications, 147. ISBN 9783110232264.

¹¹ Turpat, 12. lpp.

¹² Turpat, 4. – 5.lpp.

¹³ Turpat, 8. lpp.

¹⁴ *Bibliotēku likums*. 1998. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/48567-biblioteku-likums>

¹⁵ [*IFLA*] *Globālā vīzija: ziņojuma kopsavilkums*. [2018]. [3. lpp.] Pieejams: <https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/GVMultimedia/publications/gv-report-summary-lv.pdf>

¹⁶ Latvijas bibliotēku novadpētniecības darba vadlīnijas. 2017. Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/file/2963519.pdf>

¹⁷ 2017. gada 5. aprīlī LNB organizētajā Bibliotēku novadpētniecības darba vadlīniju projekta publiskajā apspriešanā tika diskutēts par to, vai novadpētniecības bibliotekāram jābūt kvalificētam bibliotekāram. Iebildumi pret to pamatojās uz faktu, ka bibliotekāru ar profesionālo izglītību Latvijā trūkst, prognozējami vēl lielāki profesionālu darbinieku piesaistes riski nākotnē. Taču tā kā novadpētniecības darbs bibliotēkā ietver visus bibliotekārā darba procesus: informācijas meklēšanu un novērtēšanu, krājuma organizēšanu un pārvaldību, informācijas meklēšanas sistēmas veidošanu, tajā skaitā katalogu un datubāzu veidošanu bibliotēku informācijas sistēmās (BIS) u. t. t., tādēļ, lai šis darbs tiktu veikts kvalitatīvi un profesionāli, kvalifikācijas prasības nav iespējams samazināt. Tika uzsvērts arī, ka vadlīnijās iekļautās kvalifikācijas prasības būs noderīgas, lai pamatotu un apstiprinātu novadpētniecības darba nozīmīgumu bibliotēkas finansētājiem,

vēsturi, kultūras mantojumu, jāorientējas galvenajos sociālās, ekonomiskās, politiskās un kultūras dzīves procesos. Visiem pārējiem bibliotēkas darbiniekiem ir jāpārzina novadpētniecības resursi un jāspēj sniegt vismaz vienkāršas uzziņas novadpētniecībā. (LBNDV, 6. – 8. punkts) Tā kā novadpētniecības materiāli ir plaši izkļaidēti dažādās vietās (papildus tradicionālajām bibliotēkas materiālu iegādes vietām kā grāmatu bāzes un grāmatnīcas tie var atrasties arī dažādās organizācijās, institūcijās, privātkolekcijās, antikvariātos u. t. t), savukārt to izplatīšana nereti ir ierobežota (neliels eksemplāru skaits, tiek izplatīti vienas institūcijas ietvaros u. tml.), kas apgrūtina to atrašanu, tad visi bibliotēkas darbinieki jāinstruē iesaistīties uz novadpētniecību attiecināmu materiālu apzināšanā. Citu bibliotēkas departamentu un nodaļu darbiniekiem jāprot arī identificēt novadpētniecības materiālus savos krājumos un jaunieguvumos, un jāinformē par tiem novadpētniecības bibliotekāru, lai šo materiālu bibliogrāfiskos aprakstus varētu iekļaut bibliotēkas novadpētniecības informācijas meklēšanas sistēmā (elektroniskajā katalogā, Novadpētniecības datubāzē vai citās datubāzēs).

Novadpētniecības darbs parasti ir joma, kurā vēlas iesaistīties daudz brīvprātīgo. Brīvprātīgo iesaistīšanās novadpētniecības darbā ir atbalstāma un vēlama, jo tas var ievērojami palielināt novadpētniecības darba kapacitāti bibliotēkā. Bibliotēkai būtu īpaši jāveicina dažādas sadarbības formas ar vietējiem novadpētniekiem. Šāda sadarbība ir abpusēji vērtīga un savstarpēji papildinoša – novadpētnieki veic pētniecisko darbu, viņu īpašumā ir bagātas novadpētniecības materiālu kolekcijas, kas svarīgas vietējās vēstures apzināšanā, pētīšanā, saglabāšanā.

Jāņem vērā, ka **brīvprātīgie var darboties tikai novadpētniecības bibliotekāra pārraudzībā.** (LBNDV, 9. punkts)

Novadpētniecības bibliotekāram nepieciešamās zināšanas, prasmes un īpašības¹⁸:

- informācijpratība un bibliotēku zinības;
- zināšanas un pieredze novadpētniecības darbā;
- detalizēta gan bibliotēkas, gan ārpus bibliotēkas esošo novadpētniecības resursu pārzināšana;
- zināšanas vispārīgajā un Latvijas vēsturē;
- vispusīgas zināšanas par novada vēsturi, kultūras mantojumu, galvenajiem sociālās, ekonomiskās, politiskās un kultūras dzīves procesiem, vietējo tradīciju pārzināšana, vietējās izloksnes vai valodas pārvaldīšana vai vismaz spēja to identificēt un saprast;
- izpratne un zināšanas par citu atmiņas institūciju (muzeju, arhīvu) darbu;
- IKT prasmes;
- klientu apkalpošanas prasmes, spēja izprast lietotāju vajadzības;
- publiskās runas, uzstāšanās prasmes;
- projektu vadīšanas prasme;
- rakstveida un mutvārdu komunikācijas prasmes;
- organizatoriskās prasmes;
- prasme sadarboties;
- vietējās kopienas iesaistes prasmes;
- interese par novadpētniecību, entuziasms;
- iemaņas pētniecībā.

pārvaldītājiem, administrācijai un lai argumentētu algota profesionāla darbinieka štata vietas nepieciešamību pretstatā brīvprātīgo piesaistīšanai u. tml. Plašāk par diskusiju: Krasovska, Marlēna. Bibliotēku novadpētniecības diskusija Latvijas Nacionālajā bibliotēkā 2017. gada 5. aprīlī. *Latvijas Bibliotēku portāls* [tiešsaiste]. 2017, 13. jūlijs. [skatīts 2021. g. 21. aprīlī]. Pieejams: <https://www.biblioteka.lv/biblioteku-novadpetniecibas-diskusija-latvijas-nacionalaja-biblioteka-2017-gada-5-aprili-articleitem-41762/>

¹⁸ Saraksts izstrādāts, papildinot, bet lielā mērā balstoties uz šo izdevumu: *Local studies libraries* : Library Association guidelines for local studies provision in public libraries. Library Association Local Studies Group ; working group: Patrick Baird ... [et al.] ; ed. by Don Martin. 2nd ed. London : Library Association, 2002. XII, 68 p. ISBN 1856042774.

Tā kā informācijas vide un iespējas novadpētniecības darbā strauji attīstās, novadpētniecības bibliotekāriem regulāri apgūstamas jaunas teorētiskās un praktiskās zināšanas, prasmes un iemaņas.